

دانشکده آموزشهای الکترونیکی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی حقوق جزا و جرم‌شناسی

نقش و جایگاه پلیس خصوصی (مطالعه تطبیقی در ایران و امارات)

به وسیله‌ی

ضحی غلامی دنیانی

استاد راهنما

دکتر شهرام ابراهیمی

اسفند ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظہارنامہ

اینجانب ضحی غلامی دنیانی دانشجوی رشته‌ی حقوق گرایش جزا و جرم شناسی دانشکده‌ی آموزش‌های الکترونیکی اظہار می‌کنم که این پایان‌نامہ حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظہار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامہ‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامہ مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام‌خانوادگی: ضحی غلامی دنیانی

تاریخ و امضاء: ۱۳۹۱/۴/۱۲

به نام خدا

نقش و جایگاه پلیس خصوصی (مطالعه تطبیقی در ایران و امارات)

به کوشش
ضحی غلامی دنیانی

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به عنوان بخشی
از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ درجه ی کارشناسی ارشد

در رشته ی:

حقوق جزا و جرم شناسی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی کمیته پایان نامه، با درجه ی: عالی

دکتر شهرام ابراهیمی، استاد یار بخش حقوق و علوم سیاسی (رئیس کمیته)

دکتر محمد هادی صادقی، دانشیار بخش حقوق و علوم سیاسی

دکتر فضل الله فروغی، استاد یار بخش حقوق و علوم سیاسی

اسفند ۹۰

تقدیم به

پدرم که راه خوب زیستن را به من آموخت
مادرم، غمگسار جاودانی و چشمه سار مهربانی،
و همسر مهربان و صبورم،
که در این مسیر مرا حمایت و یاری نمودند.

سپاسگزاری

سپاس و ستایش مر خدای را جل و جلاله که آثار قدرت او بر چهره روز روشن، تابان است و انوار حکمت او در دل شب تار، درخشان. آفریدگاری که خویشتن را به ما شناساند و درهای علم را بر ما گشود و عمری و فرصتی عطا فرمود تا بدان، بنده ضعیف خویش را در طریق علم و معرفت بیازماید. به مصداق «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بسی شایسته است از استاد راهنمایم، استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای دکتر شهرام ابراهیمی و همچنین از اساتید مشاور، جناب آقای دکتر محمد هادی صادقی و آقای دکتر فضل الله فروغی که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی های کار ساز و سازنده بارور ساختند؛ تقدیر و تشکر نمایم. افتخار شاگردی ایشان موهبتی بود بس بزرگ.

(و یزکیههم و یعلمهم الكتاب و الحکمه).

معلمانا مقامت ز عرش برتر باد همیشه توسن اندیشه ات مظفر باد
به نکته های دلاویز و گفته های بلند صحیفه های سخن از تو علم پرور باد

همچنین از همسر و پدر و مادر عزیز، دلسوز و مهربانم که آرامش روحی و آسایش فکری مرا فراهم نمودند تا با حمایت های همه جانبه در محیطی مطلوب، مراتب تحصیلی و نیز پایان نامه درسی را به نحو احسن به اتمام برسانم؛ سپاسگزاری می نمایم.

همتم بدرقه ی راه کن ای طایر قدس که دراز است ره مقصد و من نوسفرم

چکیده

نقش و جایگاه پلیس خصوصی (مطالعه تطبیقی در ایران و امارات)

به کوشش

ضحی غلامی دنیانی

تأمین امنیت یکی از دغدغه های اساسی و دائمی انسان در طول تاریخ بوده است. تاریخ شاهد این ادعا است که انسان در طول زمان برای بدست آوردن امنیتی پایدار به راهکارها و شیوه های مختلفی متوسل شده است. تحقیقات در اعصار گذشته نشان می دهد امنیت خصوصی، تاریخی به قدمت بشر دارد. انسانهای اولیه با بکارگیری تدابیر مختلف و ساخت تجهیزاتی از خود در مقابل خطر حمله حیوانات درنده و انسانهای مهاجم دفاع می نمودند. با بوجود آمدن دولتها، شکل تأمین امنیت تغییر یافت و دولت و عوامل دولتی مسئول تأمین امنیت شدند. تشکیل پلیس دولتی یکی از راهکارها و ابتکارات بشر در جهت تأمین امنیت بوده و طی چند قرن گذشته برقراری نظم و امنیت در جامعه همواره یکی از وظایف پلیس رسمی در کشورهای مختلف جهان بوده است. بتدریج، با گسترش شهرها و جمعیت شهری و بدنبال افزایش روزافزون جرایم و احساس ناامنی در جامعه و کاهش توان پلیس دولتی در پاسخگویی به ناامنی ها، زمینه ظهور پلیس خصوصی در جوامع بشری بوجود آمده و طی چند سال گذشته این نیروهای امنیت خصوصی به یکی از کنشگران مؤثر در تأمین امنیت مبدل شده اند. آنها موفق شدند به رغم وجود نگرانیهایی که در رابطه با عملکردشان در جامعه وجود دارد، نسبت به کاهش جرایم، افزایش احساس امنیت و تأمین امنیت تأثیرگذار باشند. در این تحقیق با رویکردی تطبیقی به بررسی علل و عوامل بوجود آمدن پلیس خصوصی در ایران و امارات پرداخته و نقش آن را در تأمین امنیت ارزیابی می نماییم.

کلید واژه ها: پلیس دولتی، پلیس خصوصی، نقش پلیس خصوصی، ضوابط ها و کارکرد های پلیس خصوصی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه

۳	الف) تشریح و بیان مسئله
۵	ب) خلاصه ای از پیشینه ی پژوهشی
۷	پ) اهداف پژوهش
۸	ت) پرسش های پژوهش
۸	ث) فهرست اجمالی مطالب
۸	ج) فرضیه های پژوهش
۹	ح) روش انجام پژوهش
۱۰	خ) موانع و محدودیت های پژوهش

فصل دوم: مفهوم، خاستگاه، تحولات و ضرورت تاسیس پلیس خصوصی

۱۴	مبحث نخست: مفهوم، خاستگاه و تحولات پلیس خصوصی
۱۶	گفتار اول: مفهوم، خاستگاه پلیس خصوصی
۱۷	بند اول: خاستگاه پلیس خصوصی
۱۸	بند دوم: مفهوم پلیس خصوصی
۲۱	گفتار دوم: تحولات پلیس خصوصی
۲۲	بند اول: سیر تحول پلیس خصوصی در امارات
۲۹	بند دوم: سیر تحول پلیس خصوصی در ایران
۳۲	مبحث دوم: ضرورت ها و ضوابط
۳۲	گفتار نخست: ضرورت های تاسیس پلیس خصوصی
۳۳	بند اول: روند رو به رشد بزهکاری
۳۹	بند دوم: محدودیت های پلیس دولتی در ریشه کن کردن بزهکاری
۴۷	گفتار دوم: ضوابط ناظر بر تاسیس پلیس خصوصی

- بند اول: ضوابط ناظر بر تاسیس پلیس خصوصی امارات ۴۷
- بند دوم: ضوابط ناظر بر تاسیس پلیس خصوصی در ایران ۶۱

فصل سوم: شرایط، حدود، اختیارات پلیس خصوصی و کارکردهای آن

- مبحث نخست: حدود اختیارات پلیس خصوصی ۶۸
- گفتار اول: محدوده اختیارات پلیس خصوصی در امارات ۶۹
- گفتار دوم: محدوده اختیارات پلیس خصوصی در ایران ۷۱
- بند اول: فعالیت پلیس خصوصی به عنوان پیشگیری ۷۳
- بند دوم: فعالیت پلیس خصوصی به عنوان ضابط ۷۵
- مبحث دوم: کارکردهای پلیس خصوصی ۷۷
- گفتار اول: کارکردهای پلیس خصوصی در حوزه اقدامات کنشی ۸۱
- گفتار دوم: کارکردهای پلیس خصوصی در حوزه اقدامات واکنشی ۸۴
- مبحث سوم: نهاد یا مرکز ناظر بر فعالیت پلیس خصوصی ۸۹
- گفتار اول: نهاد یا مرکز ناظر بر فعالیت پلیس خصوصی در امارات ۹۰
- گفتار دوم: نهاد یا مرکز ناظر بر فعالیت پلیس خصوصی در ایران ۹۱
- مبحث چهارم: چالش های فراروی پلیس خصوصی ۹۳
- گفتار اول: خلاء ها و نارسایی های قانونی ۹۳
- گفتار دوم: ضعف آموزش کارکنان ۹۶
- گفتار سوم: تهدیدات امنیتی ۹۷
- گفتار چهارم: بی اعتمادی عمومی ۹۹
- نتیجه گیری ۱۰۲
- پیشنهادها ۱۰۵
- فهرست منابع و مأخذ ۱۰۸
- پیوست ۱۱۶

فصل اول

مقدمه

امنیت اساسی ترین نیاز انسان ها در زندگی است. انسان ها همواره در طول تاریخ تمدن بشری به دنبال یافتن راهی برای تامین امنیت بوده اند و راههای گوناگونی را آزموده اند. امروزه مشروعیت دولتها بستگی به توانایی آنها در تامین نظم و امنیت شهروندان و پایین نگه داشتن نرخ جرائم در سطح جوامع دارد.

جرم پدیده ای است که قدمتی به درازای زندگی بشری در جهان دارد و در طول زمان، برخوردهای متفاوتی با آن صورت گرفته و نظرات متفاوتی در مورد آن ابراز گردیده است؛ عده ای آن را پدیده ای مفید و بهنجار تلقی کرده اند و عده ای دیگر آن را امری مضر شمرده اند، بنابراین می توان گفت که جرم و مبارزه با آن و پیشگیری از آن امری است که همواره در طول تاریخ وجود داشته و امری نوظهور نمی باشد و دنیای کنونی به شدت نیازمند عزمی راسخ و تلاشی فراگیر برای کاهش فرصت ها و کمرنگ کردن انگیزه های مجرمانه در افراد است تا از این طریق تا حدود زیادی بتوان از شدت بزهکاری و جرم در جامعه بکاهد.

علل وقوع جرم در جرائم مختلف، متفاوت است و در جهت مبارزه و پیشگیری و کاهش جرم کلیه نهادهای جامعه می بایست با یکدیگر همکاری نمایند و برنامه ریزی لازم را داشته باشند.

امروزه با تغییر و تحولات اجتماعی گسترده و عمیقی در جوامع روبرو هستیم که این تغییرات سبب شده که نظریه های مختلف امنیتی برای حفاظت مناسب از جامعه، با توجه به پیچیدگی های جدید، تحول یابند و کارکردهای پلیس نیز دچار تحول شود. پلیس صرفا با اتکا به اقدامات انتظامی و نگاه سنتی نمی تواند در جهت مهار جرائم، توفیقات اساسی کسب کند، بنابراین رویکردهای اجتماع محور و دخالت دادن سازمان ها، اقشار و گروهها در زمینه تولید امنیت نقش بارزی ایفا می کند.

راه حل اساسی کاهش نرخ جرم توجه علمی و اصولی به پیشگیری از جرم به دو طریق پیشگیری وضعی و پیشگیری اجتماعی می باشد که بخشی از پیشگیری وضعی از جرم متوجه نیروی انتظامی است.

پیشگیری از جرم معمولا از طریق اجرای قانون و مجازاتها، کاهش فرصتهای ارتکاب جرم و برنامه های توسعه اجتماعی انجام می گیرد. اقدامات پیشگیری غیر کیفی از آنجایی که قبل از

وقوع جرم مورد استفاده قرار می گیرند، باید فاقد خصیصه کیفری و قهرآمیز باشد. امروزه کلیه کشورها به این نتیجه رسیده اند که پیشگیری بسیار با صرفه تر و آسانتر و در کل بهتر از درمان بزهکار و مبارزه با جرائم است و از دیدگاه سنتی پلیس و مبارزه با جرم به دیدگاه نوین پیشگیری از جرم تغییر رویه داده اند. یکی از دستاوردهای دیدگاه نوین به مسئله پیشگیری از جرم، پلیس خصوص می باشد که امروزه در کشورهای جهان از آن استفاده می شود و در حوزه امنیت داخلی و سرزمینی نقش بسیار پر رنگی ایفا می کند. حتی در برخی از کشورها کارکردی چند برابر پلیس دولتی دارد. در اینجا سعی شده تا پیشگیری و انواع آن تعریف شوند و پلیس خصوصی که یکی از نهادهای غیر دولتی است که در ارتباط با نیروی انتظامی می باشد و نقش آن در کاهش جرائم و شیوه مبارزه با جرائم توسط این ارگان و مزایا و معایب آن و ... در دو کشور ایران و امارات متحده عربی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و با توجه به اینکه این موضوع، مطلبی جدید را به همراه خواهد داشت، امیدست که گامی باشد در جهت ارتقاء سطح امنیت کشور عزیزمان.

الف) تشریح و بیان مسئله

مسئله جرم و مبارزه با آن، عمری به درازای تاریخ زندگی بشر دارد و همواره در طول تاریخ تمدن بشری وجود داشته است و دولتها با آن درگیر بوده اند. با پیدایش نخستین نحله های ایجاد دولت مرکزی و متعاقب آن تمرکز ابزار قدرت در دست دولت، نبض امنیت اجتماع در دست دولت قرار گرفت و نهاد حکومت به عنوان منبع و مرجع امنیت ساز در عرصه عمومی ظاهر گردید. از این رهگذر اعتبار دولتها به عنوان تنها سازمان مشروع در کاربرد انحصاری زور مقبولیت عام و مورد احترام و اقبال حوزه های مدنی و خصوصی قرار گرفت. پیشینه این اقبال ناشی از وجود تهدیدات متعدد بوده که باعث چرخش و تمایل به واگذاری مسئولیت تولید و حفظ امنیت از سوی جامعه به نظام سیاسی در قبال فروگذاری بخشی از آزادی در قبال امنیت شد و دولت تنها حاکم بدون نزاع در حل مشکل امنیتی شناخته شد و مقوله امنیت با قدرت تعریف گردید. بنابراین نیروی نظامی به عنوان یکی از مهمترین عناصر قدرت دولت به صورت چند کارکردی مسئول حفظ حاکمیت و تامین امنیت داخلی شد. به دنبال حفاظت اجتماعی داخلی و پاسخگویی به تهدیدات درون مرزی، پلیس در زیر مجموعه نیروی انتظامی، به عنوان سازمانهای رسمی کنترل اجتماعی نهاد حکومت در راستای پاسخ به یک نیاز اساسی یعنی حفظ امنیت اجتماعی ایجاد گردید. این سازمان به نوعی نماد اقتدار در افکار عمومی و همچنین تنها نیروی مشروع اجبار کننده داخلی محسوب می شود.

کم کم با تغییر و تحولات اجتماعی در جوامع و افزایش روزافزون جرائم و آسیب های اجتماعی، دولتها دریافته اند که تامین امنیت فقط با شیوه گذشته امکان پذیر نمی باشد و در جامعه متحول و در حال تغییر نمی توان با نگاه سنتی امنیت را در جامعه برقرار ساخت و مسئولیت دولت و نهادهای دولتی تامین کننده امنیت با مسئولیت های فزاینده ای روبرو شد. دولتها دریافته اند که پلیس صرفا با اتکا به اقدامات انتظامی با افزایش تعداد نیروهای خود و افزایش گشت زنی و دیگر کارها نمی تواند در جهت مهار جرائم توفیقات اساسی کسب کند. بنابراین به رویکردهای اجتماع محور و دخالت دادن سازمانها و اقشار و گروهها در زمینه تولید امنیت و پیشگیری از جرم روی آوردند تا بتوانند از این طریق تا حدود زیادی از شدت بزهکاری و جرم در جامعه بکاهند و متوجه این امر شدند که پیشگیری از جرم بسیار آسانتر، بهتر، کم هزینه تر بوده و بیشتر به نفع اجتماع است. بنابراین امروزه گسترش شیوه های مقابله با جرائم به درون جامعه و واگذاری بخش قابل توجهی از برنامه های پیشگیری از جرم به بخش خصوصی، گریز ناپذیر است. تولید امنیت و حفظ آن تنها وظیفه یک نهاد یا ارگان خاص نیست و مشارکت مردم و بخش خصوصی را می طلبد. پلیس خصوصی یکی از نهادهایی است که در کنار پلیس عمومی به تامین امنیت جامعه می پردازد و یکی از دلایل بوجود آوردن پلیس خصوصی و شرکتهای مربوطه، ضرورت کوچک سازی دولت و نهادهای امنیتی-انتظامی و واگذاری بخشی از حوزه های امنیتی به بخش خصوصی که پتانسیلهای بالاتری در این خصوص دارند می باشد. مسائل دیگری همچون افزایش سریع جمعیت در کلان شهرها و تنوع و پیچیدگی جرائم ارتكابی که مستلزم استفاده از تمام آحاد جامعه و سازمانهای رسمی و غیر رسمی است از دیگر دلایل بوجود آمدن پلیس خصوصی می باشد. با واگذاری بخشی از فعالیت های پلیسی و انتظامی و مراقبت از محله ها، موسسات مالی، اماکن عمومی و خصوصی، مجتمع های تجاری و... به پلیس خصوصی، نیروی پلیس در این رابطه هم با کاهش هزینه در برقراری امنیت این اماکن مواجه شد و بخشی از هزینه های تولید امنیت را به بخش خصوصی واگذار کرد و هم از لحاظ کمبود نیروی انسانی و منابع و سایر موارد، مشکلاتش کمتر شد و اثر جرائم نیز متوقف شد و افزایش نیافتند. این نهاد امروزه در کلیه کشورها فعالیت می کند به نحوی که در برخی از کشورها چند برابر پلیس عمومی و دولتی فعالیت می کنند و نیروهای بیشتری دارند.

پلیس خصوصی در کشورما نیز بوجود آمده است و در کاهش جرائم موثر بوده است و اگر چه هنوز در مراحل اولیه خود به سر می برد و نیازمند گذشت زمان و فرهنگ سازی در این حوزه است، اما نتایج مطلوبی از خود بر جای گذاشته است و شرکتهای زیادی در زمینه ی پیشگیری از وقوع جرم فعالیت می کنند که نشانه هایی از گرایش جامعه و سیاست جنایی ما به این روند است و مطالعات صورت گرفته در این زمینه نشان می دهد که پلیس خصوصی، رابطه مستقیم با کاهش آمار جرائم و پیشگیری از وقوع جرم دارد و علت این امر وجود رقابت

جدی در بخش خصوصی برای یافتن راههای مهم تر برای مقابله با جرائم است. در کشور امارات متحده عربی که جزء کشورهای کوچک می باشد، مسئله امنیت بسیار مهم و اساسی تلقی می شود، چرا که هر گونه اختلال در اداره کشور و هر نوع بی نظمی و هرج و مرج و مسائلی از این قبیل، سبب می شود کنترل کشور از دست دولت خارج و تهدید جدی علیه امنیت کشور محسوب شود؛ به همین دلیل این کشور در تولید و حفظ امنیت تلاش بسیاری می کند و علاوه بر پلیس عمومی، از بخش خصوصی و شرکتهای تولید امنیت، بسیار سود جسته است.

در این تحقیق به مسئله پلیس خصوصی، چگونگی کارکرد آن، محدوده وظایف و مسئولیت آنها، تاثیر این نهاد در تولید و حفظ امنیت و نرخ رشد جرائم و دیگر مسائل مربوطه در کشور ایران و امارات متحده عربی می پردازیم و از این منظر این دو کشور را مورد مطالعه تطبیقی قرار داده و تجزیه و تحلیل می نماییم.

ب) خلاصه ای از پیشینه ی پژوهشی

بر اساس مراجعه به سایت Irandoc.ac.ir که نتیجه این مراجعه ضمیمه می باشد، در این خصوص پایان نامه، کتاب و رساله ای نگاشته نشده است. هر چند عناوین برخی پایان نامه ها، نزدیک به این مورد می نماید که البته، مطالعه تطبیقی در دو کشور ایران و امارات را به دنبال نداشتند، موضوعاتی مانند پیشگیری، نقش پلیس در پیشگیری از جرم و یا امنیت خصوصی و... که می توانند در این تحقیق از آنها کمک گرفت، ولی در خصوص موضوع تحقیق، هیچ رکوردی یافت نشد.

در مورد پیشگیری از جرم توسط پلیس خصوصی که از وظایف آنها می باشد، در قوانین مدون حدود اختیارات، وظایف، نحوه عملکرد و ماموریت پلیس برای پیشگیری (اعم از وضعی یا اجتماعی) مشخص نشده است که در اکثر مواقع با اجرای سلیقه ای و ناکارآمد پیشگیری مواجه خواهیم شد. قوانین کیفری، وظیفه تحقق آرمان بلند موجود در بند ۵ اصل ۱۵۶ یعنی "اقدام مناسب برای پیشگیری از جرم" را به عهده دارند، اما با نگاه اجمالی به قانون و قانونگذاری پس از انقلاب، اثر چشم گیری در راستای نهادینه کردن و احیای آرمان مذکور و طرح ریزی تدابیر پیشگیرانه دیده نمی شود، مگر لایحه ای که اخیراً به تصویب رسید و در این زمینه کمک شایانی بود. بنابراین به دلیل عدم وجود قانون جامع قابل اعمال، در مورد تعیین سازوکار انجام امور پیشگیری، پلیس نیز نمی تواند به تنهایی تدابیر و استراتژی مشخص و معینی برای اجرای پیشگیری از جرم اتخاذ کند. پلیس خصوصی، در جهت تامین امنیت نقش مهمی را ایفا می کند که با تدوین و تصویب لایحه ی جدید پیشگیری از جرم این مهم به مرحله قانون رسیده و

درخشان تر از قبل جلوه گر شده است.

در دهه های اخیر کنترل خصوصی جرم و استفاده از پلیس خصوصی روبه افزایش و رشد بوده است.

حضور انواع اقدامات حفاظتی و پیشگیری از جرم و حدود ۴۰۰ شرکت خصوصی در این زمینه نشانه هایی از گرایش جامعه و سیاست جنائی ما به این روند است. البته در ایران با تصویب قوانینی، تلاش شده از مداخله های پیشگیرانه پلیس، کنترل به عمل آید تا موجب تضییع حقوق مردم نشود و احترام به آزادی های مشروع افراد و حقوق شهروندی حفظ شود که در این مورد لازم است که مقنن دقت عمل بیشتری به خرج دهد. بر طبق ماده ۱۲۲ قانون برنامه چهارم توسعه مصوب شهریور ماه ۱۳۸۳ ابتدا این مؤسسات امنیتی تحت نظارت وزارت کشور و سپس تحت نظارت نیروی انتظامی تشکیل و شروع به فعالیت نمودند. در برخی از کشورهای پیشرفته قریب به یک قرن است که صنعت امنیت خصوصی با هزینه های غیردولتی گامهای مؤثری در جهت پیشگیری از جرایم و ایجاد امنیت برداشته است و حتی در برخی از کشورها از نظر تعداد پرسنل، تجهیزات و خدماتی که ارائه می دهد در جایگاهی بالاتر از پلیس دولتی قرار دارد. در کشور امارات، پلیس خصوصی، به نحو جدی تری به صورت های مختلف اعمال وظیفه می کند و به نظر می رسد این مسئله، در این کشور دارای کارایی و اهمیت بسیار بالایی باشد و تامین امنیت توسط پلیس خصوصی در این کشور به صورت جدی تری دنبال می شود. فعالیتهای مؤسسات امنیت خصوصی (پلیس خصوصی) از یک الگوی واحد و یکنواخت پیروی نکرده است. همچنین هر کشوری با توجه به نیازها و ضرورتهای خاص خود نسبت به تشکیل پلیس خصوصی در کشور متبوع خویش اقدام نموده است که کشور ایران و امارات که مورد نظر ما بودند نیز از این قاعده مستثنی نبودند. در روند استفاده از پلیس خصوصی، مخالفتهایی نیز وجود دارد، زیرا فرضا شهروندی که تا به امروز از دولت توقع پیشگیری از وقوع جرم و مبارزه با تبهکاران داشته است، به تدریج باید بپذیرد که خود بخشی از بار مقابله با جرائم را بر دوش کشد. همچنین سخنانی از قبیل اینکه این افراد (پلیس خصوصی) آموزش لازم را ندیده اند و احتمال وقوع جرم از ناحیه آنها می رود و... از دیگر مخالفتها و مقاومتهایی است که در مقابل این گروه صورت می پذیرد. پلیس خصوصی در مقابل این مخالفتها، مزایایی از خود برجای گذاشته که اثرات آنها قابل ملاحظه است که به آنها خواهیم پرداخت. از جمله بیش از ۸۰٪ فعالیتهای نیروهای پلیس و بخش عمومی در حوزه عدالت کیفری غیر اورژانسی بوده یا درگیری مستقیم با مجرمان ندارند که اینگونه فعالیتهای قابل واگذاری به بخش خصوصی می باشند و این مسئله به بالا بردن توان دستگاه عدالت کیفری در این زمینه مقابله با جرائم خواهد انجامید. این مؤسسات امنیتی در ایران از سال ۱۳۸۱ طبق مصوبه مورخه ۸۰/۱۱/۱۸ شورای امنیت کشور و وفق ماده ۱۲۲ قانون برنامه چهارم توسعه مصوب شهریور ماه ۱۳۸۳ ابتدا تحت نظارت وزارت کشور و سپس تحت نظارت نیروی انتظامی تشکیل و شروع به فعالیت

کردند. از سال ۱۳۸۳ عملاً تعداد زیادی عوامل امنیت خصوصی در غالب صدها موسسه، اقدام به عقد قراردادهای امنیتی نمودند، در حالیکه مبنای قانونی برای فعالیت این موسسات وجود نداشت؛ تنها با استناد به یک بخشنامه داخلی از سوی فرماندهی ناجا فعالیت خویش را شروع نمودند. این موسسات پس از طی مراحل قانونی و تاسیس، تحت عنوان نگهبان محله در فعالیتهایی مثل نگهبانی و مراقبت از اماکن مسکونی، تجاری، گشت زنی در محدوده ماموریتی که به آنها واگذار شده، جلوگیری از تعرضات افراد شرور و مزاحمین به نوامیس مردم، معرفی افراد مظنون به کلانتری یا پاسگاه محل و پلیس ۱۱۰، همکاری با مسئولین و معتمدین محل و ... در تعاملی تنگاتنگ با پلیس دولتی همکاری می نمودند.

سرانجام در آبانماه ۱۳۸۸ با تصویب آیین نامه اجرایی ماده ۱۲۲ برناه چهارم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، فعالیت این موسسات امنیت خصوصی در ایران جنبه قانونی به خود گرفت و تا حدودی حوزه اختیارات و ابهامات موجود در رابطه با فعالیت این کنشگران امنیت خصوصی برطرف گردید.

پروژه خصوصی سازی امنیت (پلیس خصوصی) در کشور ما، هنوز در مراحل اولیه می باشد و امیدواریم که این پایان نامه بتواند کمک شایانی به آغاز حرکتی گسترده و عمیق، به عنوان بخشی از سیاست جنائی کشورمان باشد.

پ) اهداف پژوهش

از آنجا که این تحقیق در زمینه بررسی پلیس خصوصی در کشور ایران و امارات متحده عربی انجام می پذیرد، هدف آن، این است که با توجه به افزایش روز افزون جرائم و بزهکاری در جهان، از جمله در کشور ما ایران، با بررسی نقش و جایگاه، حدود و اختیارات پلیس خصوصی و شناسایی ماهیت و تعریفی مناسب از امنیت خصوصی همچنین کارکردهای مختلف کنشگران امنیت خصوصی و ارزیابی مبنای قانونی تشکیل پلیس خصوصی و ارزیابی توانمندیها و پتانسیل موجود در بخش خصوصی به منظور تأمین امنیت، نقد و بررسی عملکرد کنشگران فعال در بخش خصوصی، بررسی چالشها و مشکلات پیش روی امنیت خصوصی با مقایسه پلیس خصوصی در ایران با کشور امارات که ظاهراً در این زمینه، به طور جدی و قوی تری برخورد می نماید، نقاط ضعف و قوت این قانون و کاربرد آن مشخص شود تا شاید سبب بهبود این مسئله و رفع ایرادات موجود در این زمینه شود و در جهت ارائه یک الگوی مناسب برای تشکیل پلیس خصوصی قوی و کارآمد موثر واقع شود.

ت) سوالات پژوهش

- ۱- قلمرو فعالیت پلیس خصوصی تا کجاست؟
- ۲- حدود اختیارات پلیس خصوصی به چه میزان و در کدام یک از کشورهای مورد مطالعه گسترده تر و دارای عملکرد قوی تری است؟
- ۳- چه نهاد یا مرکزی بر فعالیت این نوع پلیس نظارت می کند؟
- ۴- پلیس خصوصی در کدام یک از انواع پیشگیری می تواند مداخله کند؟

ث) فهرست اجمالی مطالب

در این تحقیق برای رسیدن به پاسخ پرسشهای مطروحه و اثبات فرضیات، پایان نامه مشتمل بر دو بخش تنظیم گردیده که بخش اول شامل دو فصل می باشد. فصل اول آن مفهوم، خاستگاه، تحولات و ضرورت تاسیس پلیس خصوصی می باشد. در فصل دوم، ضرورت ها و ضوابط تاسیس این نیروها را توضیح داده و در بخش دوم به شرایط، حدود اختیارات پلیس خصوصی و کارکردهای آن پرداخته ایم. در فصل اول این بخش حدود اختیارات پلیس خصوصی را در دو کشور ایران و امارات شرح داده و در فصل دوم کارکردهای این نهاد را بیان نموده ایم. در فصل سوم، به نهاد یا مرکز ناظر بر فعالیت پلیس خصوصی در دو کشور پرداخته و در فصل چهارم، چالش های فراروی این نهاد، را بحث خواهیم کرد. در نهایت به نتیجه گیری و ارائه راهکارهایی در قالب پیشنهاداتی جهت رسیدن به هدف تحقیق اقدام خواهیم کرد.

ج) فرضیه های پژوهش

- ۱- قلمرو فعالیت و محدوده اختیارات پلیس خصوصی در کشور امارات متحده عربی بسیار گسترده تر از پلیس خصوصی در ایران است.
- ۲- ناتوانی نهادهای دولتی مسئول تأمین امنیت در برآورده کردن انتظارات عمومی در این زمینه، گرایش به بهره گیری از پلیس خصوصی را اجتناب ناپذیر ساخته است.
- ۳- مداخله در بحث امنیت، افزایش احساس امنیت و کاهش جرایم برای کشورها نقش حیاتی دارد، لذا نهادی که بر پلیس خصوصی نظارت می کند باید دارای قدرت بالای دولتی باشد.
- ۴ - پلیس خصوصی اغلب در فعالیتهایی که بیشتر جنبه پیشگیری از نوع غیر کیفری را دارند دخالت می کند.

ح) روش انجام پژوهش

روش انجام این پژوهش توصیفی-تحلیلی است که از تجربه های کشور امارات و ایران در زمینه مشارکت بخش خصوصی در تأمین امنیت استفاده می شود. انجام این کار نیاز به مطالعه منابع موجود در این زمینه را دارد، ازطرفی نیاز بود برای رسیدن به سوالات این پژوهش، به پرسشگری و مصاحبه مبادرت شود که به این روشها به انجام این پژوهش پرداخته شد.

۱- تجزیه و تحلیل اسناد، مدارک و منابع

در ابتدا با راهنمایی استادان محترم راهنما و مشاور، چندین مقاله و کتاب در رابطه با امنیت خصوصی به زبان انگلیسی تهیه و ترجمه شد. همچنین چندین کتاب و قانون به زبان عربی از کشور امارات تهیه و ترجمه گردید. سپس منابع فارسی که به نوعی مرتبط با موضوع بودند، تهیه و مطالعه شد. قوانین و جزوات آموزشی پلیس خصوصی در ایران و کشور امارات متحده عربی مطالعه و بررسی شد.

در کنار موارد مطروحه با مراجعه به سایتهای پلیس خصوصی در کشورهای مختلف از جمله ایران و امارات اطلاعاتی از چگونگی فعالیت آنها، تجهیزات، حوزه اختیارات و ... مطالبی بدست آمد.

۲- مصاحبه ها

در ابتدا به مرکز انتظام ناجا و چندین دفتر خدماتی حفاظتی امنیت خصوصی، مراجعه گردید و ضمن انجام چندین مصاحبه حضوری با مسئولین مربوطه در شهر شیراز و همچنین در رابطه با روند تشکیل پلیس خصوصی (نگهبان محله) در ایران، ضمن مصاحبه با تعدادی از مدیران با سابقه در صنعت امنیت خصوصی و دارای تجربه کار پلیسی، وضعیت قانون حاکم بر آن، مشکلات، تجهیزات این نیرو، حوزه عملکرد و ... اطلاعاتی بدست آمد.

طی چندین مرحله مراجعه به محل مأموریت افسران امنیت خصوصی (نگهبان محله) و مصاحبه با حدود ۳۰ نفر از عوامل نگهبان محله اطلاعاتی در خصوص نحوه جذب، نحوه آموزش، میزان آموزش، تجهیزات و ... جمع آوری شد. همچنین با تعدادی از مدیرانی که نسبت به تأمین امنیت مکان خویش با مؤسسات امنیت خصوصی قرارداد انعقاد کرده بودند مصاحبه هایی صورت گرفت. در کشور امارات نیز با چندین شرکت امنیت خصوصی مراجعه و با آنها مصاحبه گردید، همچنین با عوامل نگهبان محله و ساختمانها و فروشگاهها و سنترهای بزرگ به صورت حضوری مصاحبه و کسب اطلاع گردید و نقطه نظرات آنها جمع آوری شد و کتاب و منابع بسیاری با مراجعه به مرکز آکادمی شرطه امارات و کتابخانه های مربوطه و فروشگاهها و دیگر اشخاص و مراکزی که به نحوی با موضوع مربوط بودند مطالبی بدست آمد و ترجمه

گردید.

لازم به یادآوری است تمام مصاحبه های صورت گرفته توسط نگارنده بصورت شفاهی (از طریق ضبط صدا) و یا کتبی (از طریق یادداشت برداری) انجام شده است که نتیجه آن در بخش های مختلف پژوهش گنجانده شده است. پس از مشخص شدن چارچوب کار، تجزیه و تحلیل اولیه و روشن شدن مسیر حرکت، جمع بندی تحقیق شروع شد.

خ) موانع و محدودیت های پژوهش

در مورد انجام این تحقیق مشکلاتی چند وجود داشت که از جمله ی آنها، فقدان تحقیقات در زمینه امنیت خصوصی در ایران بود و اینکه تا بحال هیچ کار تطبیقی در مورد این دو کشور خاص، در این رابطه انجام نشده است و به نظر می رسد این پایان نامه اولین کار در رابطه با مطالعه تطبیقی پلیس خصوصی در کشور ایران و امارات متحده عربی باشد. عدم امکان دسترسی به منابع و تحقیقات صورت گرفته و تغییر سریع قوانین در کشور امارات از جمله مشکلات دیگر این تحقیق بود، بطوری که اکثر سایتهای اینترنتی که دارای منابع مناسبی هستند، فقط به اعضای خویش خدمات می دهند و برای غیر عضو تقریباً مسدود است. کار در این زمینه در هیچ کدام از مراکز علمی و کتابخانه ها نیز، پیدا نشد.

با توجه به اینکه حوزه فعالیت پلیس خصوصی (نگهبان محله) در ایران در محدوده کار پلیس دولتی قرار دارد و نوعاً فعالیت پلیس دولتی محرمانه تلقی می گردد، لذا کسب اطلاعات در خصوص روند شکل گیری، قانون، ضوابط و تجهیزات و ... کار بسیار مشکل و گاهی ناامید کننده بود. همچنین با توجه به اینکه حوزه فعالیت مؤسسات امنیت خصوصی، تأمین امنیت مراکز مختلف می باشد و نوعاً مراکز اطلاعات مربوط به خود را محرمانه تلقی می نمایند، تقریباً اکثر مدیران (کارفرمایان) که نیروهای امنیت خصوصی را بکار گرفته بودند از مصاحبه طفره می رفتند و از همکاری خودداری می کردند.

فصل دوم